

DUIN

JAARGANG 25, NR. 4
DECEMBER 2002

ISSN - 0168-7948

REDACTIE

PETER VAN DEN BERG
MARTIN DE JONGE
HANNEKE MESTERS
ARNOUD V/D MEULEN
KARIN OBDEIJN
MARCEL TAAL

HOOFDREDACTEUR

MARJA ZANDBERG

VORMGEVING

RENÉ LENNAERTS, AMSTERDAM

PRE-PRESS EN DRUK

SALLAND DE LANGE BV, DEVENTER

REDACTIE-ADRES

DUIN, POSTBUS 664
2300 AR LEIDEN
TEL. 071-5160490
FAX. 071-5160499
E-MAIL: STICHTING@DUINBEHOUD.NL
WWW.DUINBEHOUD.NL

BEZOEKADRES

STATIONSWEG 12, LEIDEN

LOSSE NUMMERS

€ 6,= (THEMANUMMERS € 7,=)

ABONNEMENT

BESCHERMHEER-VROUWE VANAF € 50,=
65+ € 14,=
PARTICULIEREN € 18,=
INSTELLINGEN € 31,=

BETALINGEN

GIRO 35 05 200 TEN NAME VAN
STICHTING DUINBEHOUD TE LEIDEN

© STICHTING DUINBEHOUD

DIT TIJDSCHRIFT WORDT MEDE MOGELIJK GEMAAKT
DOOR SUBSIDIE VAN RIKSWATERSTAAT ZUID-
HOLLAND, DE PROVINCIE NOORD HOLLAND,
DE PROVINCIE ZEELAND EN HET RIJKSINSTITUUT VOOR
KUST EN ZEE / RIKZ.

*Bij de voorkant:
Een berk is niet erg onder de indruk van
een beetje water (foto: Joos Versfelt).*

*Dit tijdschrift wordt gedrukt op
cyclus-papier (100% recycling).*

- 4 **DUURZAAM WATERBEHEER**
MARC JANSSEN
- 6 **'DE DUINWACHTER'**
Gerrit Jan de Bruyn krijgt eerste oorkonde
HANNEKE MESTERS
- 8 **DUURZAAM WATERBEHEER OP DE FRIESE
WADDENEILANDEN**
Verleden, heden en toekomst
ARJEN KOK
- 10 **DUURZAME WATERVOORZIENING, EEN KWESTIE
VAN HET JUISTE ALTERNATIEF**
HANS HAARLEM
- 12 **DUINLEVEN**
De IJsvogel
JOHN VAN VLIET
- 13 **HET KLIMAAT VERANDERT. EN DE DUINEN?**
JOHN VAN BOXTEL
- 16 **DUINKRANT**
- 18 **WATER BRENGT LEVEN IN DE DUINEN**
- 20 **ONGEKEND NATUURHERSTEL OP SCHOUWEN**
JOHN BEIJERSBERGEN EN JEROEN DE MAAT
- 22 **HET DUINGEVOEL VAN ERIC WANDERS**
RON RANZIÏN
- 24 **NATTE NATUUR IN DE MONDING VAN RIJN EN
MAAS**
PATRICK PIETERS EN KEES STORM
- 27 **MEER DAN NAT ALLEEN**
Stikstofdepositie in de duinen
ED BUIJSMAN
- 30 **KANSEN MET KWEL**
TINE BARDOEL EN JOHN STEEGH
- 32 **FINANCIERDERS BEDANKT VOOR UW BIJDRAGE!**
- 34 **PUBLICATIES**
- 36 **DUINFOTO**

*Wilt u **donateur** worden van Stichting Duinbehoud of een
abonnement op het tijdschrift DUIN? Of wilt u adverteren in
DUIN en zo'n 5000 lezers bereiken? Bel dan tijdens kantoor-
uren naar 071-5160490 of e-mail naar:
stichting@duinbehoud.nl*

***Opzeggingen** van het abonnement graag schriftelijk vóór
1 november van het lopende jaar indienen. Als na 1 novem-
ber van het lopende jaar wordt opgezegd, loopt het abonne-
ment tot en met 31 december van het volgende jaar.*

Voorwoord

Dit themanummer van het blad Duin gaat over duurzaam waterbeheer; of nauwkeuriger, over waterbeheer in relatie tot de duinen.

In het inleidende artikel schetst Marc Janssen de ontwikkeling van het denken over water en duinen. Lang ging de aandacht vooral uit naar bescherming tegen het water met behulp van de duinen. Nu wordt daarnaast geprobeerd om met behulp van water ruimte te geven aan een natuurlijke ontwikkeling van de duinen.

Van belang daarbij is dat de meest betrokken partijen: overheden, drinkwaterbedrijven, waterschappen en natuurorganisaties het over de hoofdlijnen van beleid wel zo ongeveer eens zijn. Dat het desondanks hard nodig is elkaar scherp in de gaten te houden, komt doordat de invalshoek van elk van de betrokken partijen anders is en de afwegingen daardoor verschillend kunnen uitpakken, sterker, meestal verschillend zullen uitpakken.

Toch verwacht ik dat als de meest betrokken partijen blijven samenwerken zoals dat de afgelopen jaren gebruikelijk is geworden, er nog veel kwaliteit in het duingebied en langs de randen ervan behouden kan blijven of kan worden hersteld. Ik reken daarop.

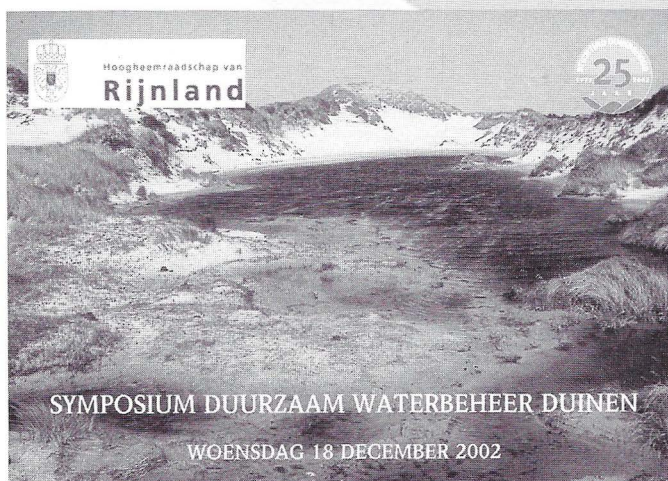
Deze positieve verwachting wordt ook ingegeven door het besef dat belangrijke bedreigingen van de duinen nu uit een andere hoek komen en dus het zwaartepunt van de aandacht meer in die richting moet verschuiven.

Ed Buijsman gaat hierop in en beschrijft in dit themanummer de stikstofdepositie in de duinen ten gevolge van regen, verkeer, industrie en agrarische activiteiten. Niet alleen is de depositie een veelvoud van wat een gezond duinecosysteem aan kan, daarnaast zijn er nogal wat belangen en partijen bij betrokken waardoor oplossingen energie, volharding en tijd zullen vragen.

Tijd lijkt ook te dringen als we het artikel van Dr. J.H. van Boxel over klimaatverandering op ons in laten werken. Hij schetst hoe de afgelopen eeuw het wereldklimaat en het klimaat van West-Europa is veranderd. Hij geeft ook aan hoe die verandering doorzet en zowel de rijke als arme landen onvoldoende willen respectievelijk kunnen bijdragen om dat tij te keren. Ook hiervoor geldt dat er nog een lange weg is te gaan.

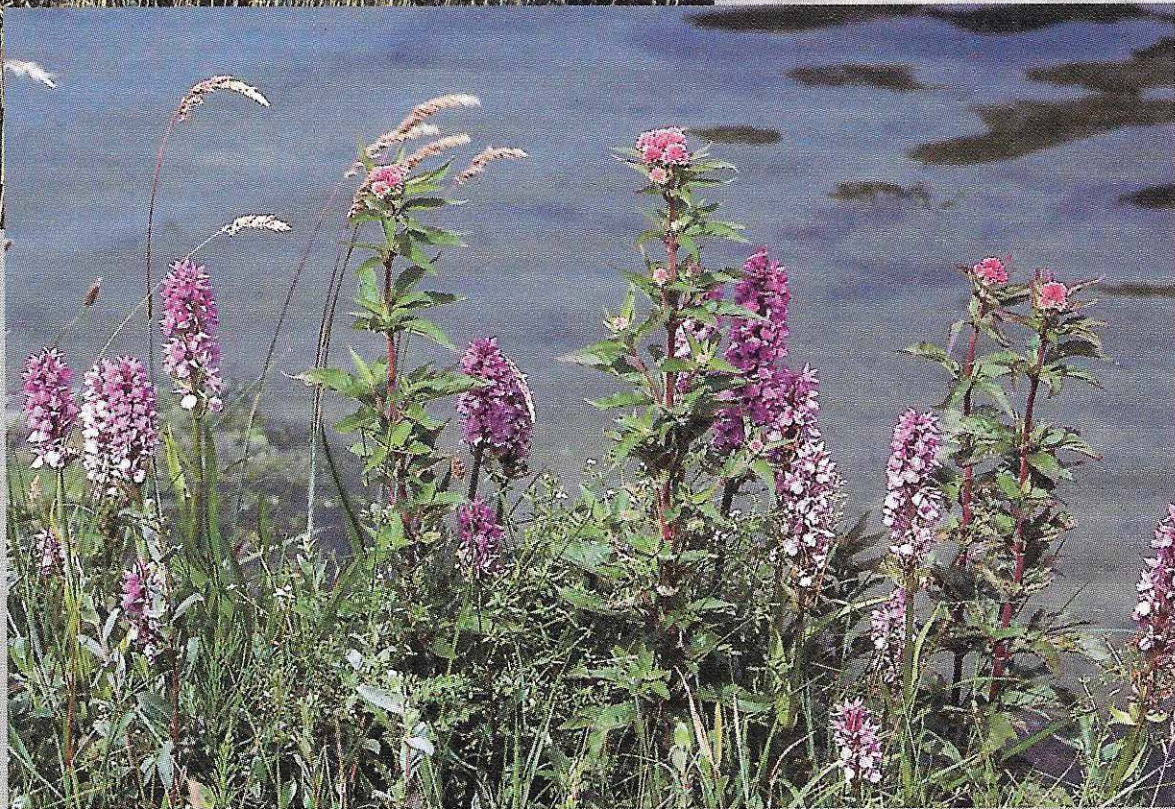
Met een symposium over duurzaam waterbeheer en dit themanummer sluit de Stichting Duinbehoud haar jubileumjaar af. De geschetste ontwikkelingen bieden ruimschoots stof voor de volgende 25 jaar.

LOUDI STOLKER (VOORZITTER STICHTING DUINBEHOUD)

Water brengt leven in de duinen

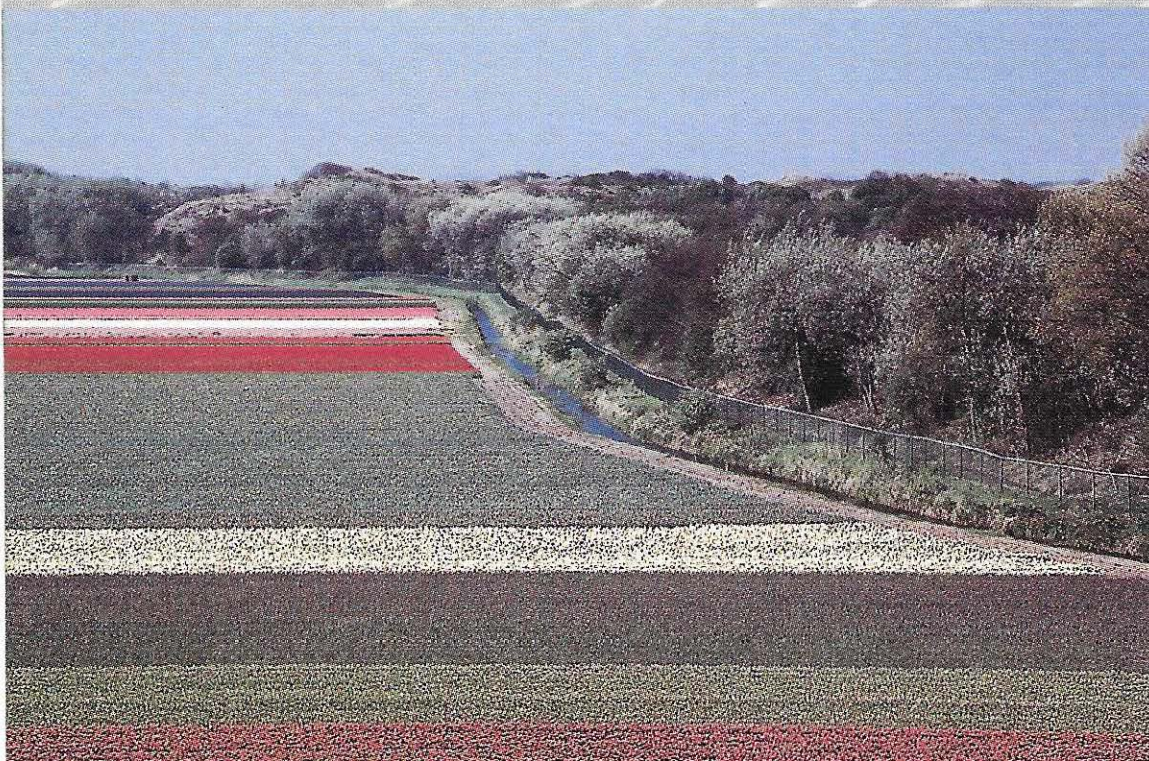
Waar de grondwaterspiegel stijgt ten gevolge van het stopzetten van drinkwaterwinning ontstaan 'verdrinken' valleien. De natuur past zich uiteindelijk aan en vochtminnende soorten zoals de Rietorchis kunnen een kans krijgen (foto's: Frits van Daalen).

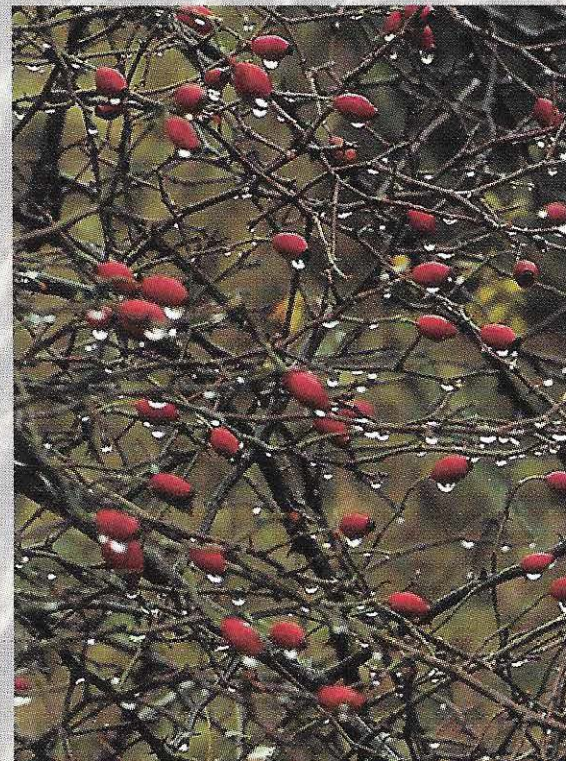
WATER BRENGT LEVEN IN DE DUINEN

18

Op de overgang van duinen naar bollenvelden is een ingenieus plan nodig om de beide gebieden een optimale grondwaterstand te geven (foto: Marc Janssen).

Een hondsroos in de herfst laat dikke druppels hangen na een regenbui (foto: Ruth van Crevel).

In de natuurlijke situatie bestaat 20% van het duingebied uit meertjes en vochtige valleien. Langs de randen van het duingebied treedt het regenwater naar buiten om via een duinbeekje naar zee te stromen. In Denemarken is dit een veel voorkomend verschijnsel (foto: Marc Janssen).

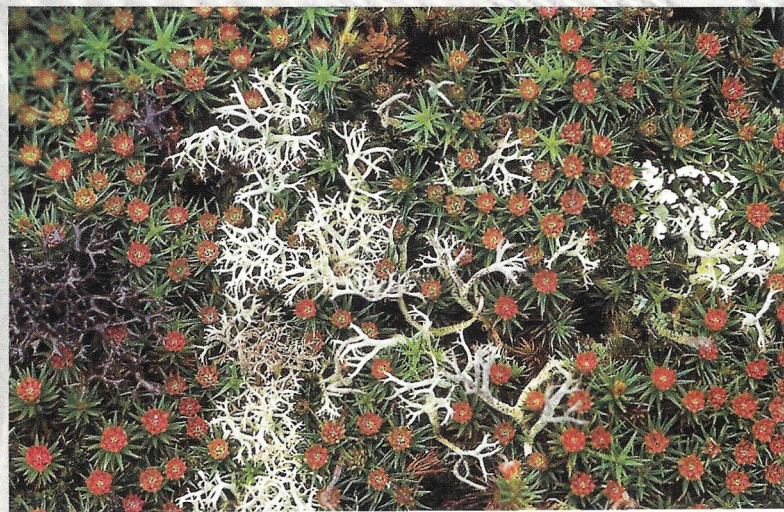
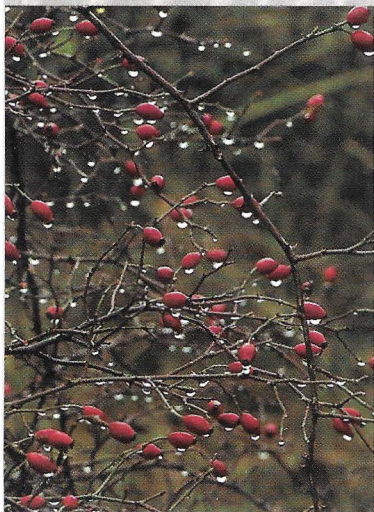
Vele rugstreeppadden geven een oorverdovend concert. In de lente zoeken ze het water op om zich voort te planten (foto: Stichting Duinbehoud)

Kluten foerageren in de ondiep water op de overgang van zout naar zoet. Met hun lange gekromde snavel lepelen ze hun voedsel uit het slib (foto: Frits van Daalen).

Mossen en korstmossen hebben geen wortels. Op een droge duinhelling komen zij weer tot leven na een regenbui (foto: Stichting Duinbehoud).

Financierders bedankt voor uw bijdrage!

Het jubileum van de
Stichting Duinbehoud is
mede mogelijk gemaakt
door:

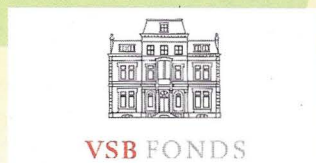
RIKZ

Zuid-Holland

- Stichting Renesse
- Gemeente Terschelling
- Gemeente Den Helder
- Gemeente Zandvoort
- Gemeente Den Haag

Fonds 1818

- Gemeente Wassenaar
- Gemeente Monster
- Gemeente Goedereede
- Gemeente Oostburg

Teer guichelheil groeit op open plekken die ook 's zomers vochtig tot drassig blijven.

De stengels van Teer guichelheil kruipen over de grond. In ondiep water zweven ze en na droogvallen staan ze soms half-opgericht tussen de vegetatie.

Vaker vallen alleen de naar verhouding grote bloemen op. Het overwintert op plaatsen die 's winters onder water staan. Zonder deze bescherming vriest het gemakkelijk dood. Door herstel van vochtige duinvalleien krijgt deze plant weer alle kans (foto Sytske Dijkse).

(FOTO: SYTSKE DIJKSE.)

36

